
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 33.658

Віктор Григорович АЛЬКЕМА

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управлінських технологій,
Університет економіки та права «КРОК»
E-mail: V_alkema@i.ua

Ганна Михайлівна ПАЗЄЄВА

старший викладач,
кафедра зовнішньоекономічної діяльності та логістики,
Університет економіки та права «КРОК»
E-mail: PazeevaA@bigmir.net

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНО- ЕКСПЕДИЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Алькема, В. Г. Структурний аналіз потенціалу економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства [Текст] / Віктор Григорович Алькема, Ганна Михайлівна Пазєєва // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 71-80. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Предметом статті є потенціал економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства.

Мета. Метою статті є структурний аналіз потенціалу економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства і розробка моделі його декомпозиції.

Метод (методологія). Дослідження здійснювалось з використанням загальнонаукових методів абстрагування, аналізу та синтезу. Для ідентифікації подібних та відмінних складових потенціалу використовували методи економічного аналізу його складових. Визначено місце і роль транспортного комплексу України в ефективному розвитку національної економіки. Ідентифіковано основні суб'єкти цього комплексу, встановлено, що серед суб'єктів господарювання транспортної галузі в Україні найбільшу частку займають транспортно-експедиційні підприємства. Проаналізовано показники динаміки вантажообігу, рівня рентабельності (збитковості) та середньооблікової чисельності персоналу суб'єктів господарювання транспортної галузі.

Аналіз динаміки цих показників свідчить про зниження їх величини за останні три роки. Доведено, що визначені тенденції характерні і для транспортно-експедиційних підприємств. Досліджено сучасні підходи до структури та змісту складових потенціалу економічної безпеки підприємства.

Визначено спільні та відмінні риси у баченні його структури. Сформульовано власне розуміння потенціалу економічної безпеки підприємства загалом та транспортно-експедиційного підприємства зокрема. Здійснено декомпозицію складових потенціалу підприємства, яка, на відміну від наявних, крім ресурсів та можливостей, ураховує складові прав та компетенцій. Потенціал можливостей транспортно-експедиційного підприємства розглядається не лише як ринкові та корпоративні можливості, а також як групові та особисті ділові контакти, зв'язки, стосунки і впливи на суб'єктів інтересів (агентів впливу) та осіб, що приймають рішення.

Результати. Аргументовано, що компетентісний потенціал транспортно-експедиційного підприємства є невід'ємною складовою його стратегічних активів, яка віддзеркалює комплекс колективного знання, досвіду та здібностей підприємства.

На потенціал економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства суттєво впливають усі складові компетенції: унікальні, ключові, стратегічні та функціональні. У складі потенціалу підприємства виокремлено об'єктні, суб'єктні та інтегральні складові. Об'єктні складові диференційовано за видами економічної діяльності на інноваційні, операційні та фінансові. Значна увага

© Віктор Григорович Алькема, Ганна Михайлівна Пазєєва, 2014

звертається на дослідження структури операційної складової. У її складі визначено просторовий потенціал (простору, території), природно-кліматичний, хронопотенціал, інфраструктурний потенціал, кадровий тощо. Практичною значущістю дослідження є пропозиції щодо зміцнення потенціалу транспортно-експедиційних підприємств через оптимізацію його складових.

Ключові слова: транспортні підприємства; транспортно-експедиційні підприємства; потенціал; вантажообіг; збиток; рентабельність; економічна безпека транспортно-експедиційного підприємства.

Viktor Grygorovych ALKEMA

Doctor of Economics, Professor,
Head of Department of Management Technologies,
«KROK» University
E-mail: V_alkema@i.ua

Ganna Mykhaylivna PAZYEYeva

Senior Lecturer,
Department of Foreign Economic Activity and Logistics,
«KROK» University
E-mail: PazeevaA@bigmir.net

STRUCTURAL ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY POTENTIAL OF TRANSPORT AND EXPEDITIONARY ENTERPRISE

Abstract

Introduction. The subject of the article is the economic security potential of transport expeditionary enterprise.

Purpose. The purpose of the article is to conduct the structural analysis of economic security potential of transport and expeditionary enterprise as well as model design of its breakdown.

Method (Methodology). Research is carried out by means of general scientific methods of abstracting, analysis and synthesis. For identification of the similar and distinctive constituents of potential, the methods of economic analysis of its constituents are used. The place and the role of the transport complex of Ukraine in effective development of national economy are defined. The basic subjects of this complex are identified. It is established that among the subjects of economic management of transport industry in Ukraine the largest share is occupied by transport and expeditionary enterprises. The indexes of goods turnover dynamics, profitability (unprofitability) level and personnel average quantity of subjects of economic management of transport industry are analyzed.

The analysis of dynamics of these indicators testifies the reduction of its amount during the last three years. It is proved that the determined tendencies also relate to the transport expeditionary enterprises. The modern approaches for the structure and content of potential constituents of enterprise economic security are investigated.

The common and distinctive features in its structure are determined. The author's understanding of enterprise economic security potential in general is formulated both on the whole and concerning the transport expeditionary enterprise in particular. The breakdown of enterprise potential constituents is carried out. It unlike the existing resources and possibilities takes into account the constituents of the rights and competences. Potential of possibilities of transport and expeditionary enterprise is examined not only as market and corporate possibilities, but also as group and personal business contacts, connections, relations and influences on subjects of interests (agents of influence), and decision makers.

Results. It is argued, that competence potential of transport and expeditionary enterprise is an integral constituent of its strategic assets which reflects the complex of collective knowledge, experience and capabilities of enterprise.

All such competence constituents as unique, key, strategic and functional ones substantially influence the potential of economic security of transport and expeditionary enterprise. The enterprise potential consists of objective, subjective and integral constituents. In its turn, the objective constituents are differentiated according to the types of economic activity on innovative, operating and financial directions. Significant attention is given to the research of the operational constituent structure. It is composed of spatial potential (space, territory), natural and climatic, chronopotential, infrastructural potential, personnel etc. Practical significance of research includes suggestions on potential strengthening of the transport and expeditionary enterprises, due to optimization of its constituents.

Keywords: transport enterprises; transport and expeditionary enterprises; potential; goods turnover; unprofitability; profitability; economic security of transport and expeditionary enterprise.

JEL classification: D21, L20, M21

Вступ

Ефективний розвиток транспортного комплексу України як необхідної умови сталого функціонування всіх галузей економіки є можливим лише при наявності господарюючих суб'єктів цього комплексу, які мають належний потенціал власної економічної безпеки, що є достатнім для забезпечення їх захисту від дії негативних чинників та загроз середовища функціонування і створення умов успішного їх розвитку як на вітчизняному, так і на міжнародних ринках. На вітчизняному ринку транспортних послуг працюють різні види суб'єктів: транспортні компанії, транспортно-експедиційні підприємства, комплексні логістичні оператори тощо. Найбільшу частку ринку серед зазначених груп суб'єктів охоплюють транспортно-експедиційні підприємства. Середовище їх функціонування характеризується нормативною неурегульованістю діяльності, технологічною відсталістю, значною невизначеністю попиту на транспортно-експедиційні послуги в часі та просторі, недосконалістю інституціональної і значним зношенням елементів транспортної інфраструктури та її невідповідністю сучасним вимогам безпеки та екологічності, високим рівнем тінізації бізнесу, наявністю неформальних процедур тощо. В умовах економічної нестабільності суб'єкти транспортного комплексу є найуразливішими через вторинність попиту на послуги транспорту, значні витрати на утримання активів та підвищення фінансових ризиків процесу їх інвестування. Тому постає важливе завдання щодо з'ясування сутності та складових потенціалу економічної безпеки вітчизняних транспортно-експедиційних підприємств необхідного для забезпечення їх сталого розвитку під впливом зазначених негативних чинників і тенденцій середовища функціонування.

Дослідженню проблем економічного розвитку транспорту України було присвячено праці українських вчених О. О. Бакаєва [3], О. Ю. Ємельянова [9], С. І. Пирожкова [3], Д. К. Прейгера [9], В. Л. Ревенко [3], Є. М. Сича [5, 6], О. В. Собкевича [9], В. Г. Шинкаренко [23], Л. Ю. Яцківського [24] та інших. Проблеми економічної безпеки суб'єктів господарювання транспортного комплексу України знайшли висвітлення в наукових дослідженнях вітчизняних фахівців Л. В. Герасименко [26], В. О. Гончарова [26], Б. В. Губського [25], І. А. Динця [18], О. Є. Користіна [26], А. А. Краснощека [18], Т. М. Соколенко [21] В. І. Франчука [26], С. М. Шкарлета [19] та ін. Питанням дослідження сутності категорії потенціал, проблеми його формування, оцінки та управління розглядаються у працях вітчизняних вчених, таких, як І. А. Ачкасова [11], К. С. Борзенкової [15], В. В. Ковальова [20], Н. С. Краснокутської [14], Є. В. Лапіної [12], Т. А. Пушкаря [11], В. Г. Федорова [11], М. Г. Чумаченко [13]. Питання щодо сутності та змісту окремих складових потенціалу економічної безпеки розглядаються в працях вітчизняних науковців В. Г. Алькеми [1, 28], А. О. Близнюка [22], Ю. Г. Кіма [2]. Незважаючи на певні напрацювання, дослідження щодо сутності та складових потенціалу економічної безпеки підприємств мають фрагментарний характер і демонструють відсутність системного розуміння та аналітичного обґрунтування декомпозиції.

Аналіз поодиноких наукових джерел свідчить про відсутність усталених точок зору щодо визначення терміну «потенціал економічної безпеки транспортно-експедиційних підприємств» та розуміння сутності його складових, що обумовлює необхідність подальшої розробки цих питань.

Мета та завдання статті

Метою статті є аналіз сучасного стану суб'єктів транспортно-експедиційної діяльності та обґрунтування сутності поняття потенціал економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства і формування моделі його декомпозиції.

Виклад основного матеріалу дослідження

Транспорт в Україні є складовою виробничо-господарської діяльності країни, однією з найважливіших галузей національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою стабілізації, структурних перетворень економіки, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях, захисту економічних інтересів України [8]. Ефективну роботу транспорту забезпечують значна кількість транспортних, транспортно-експедиційних, лізингових, інформаційно-посередницьких та інших підприємств [3; 4; 8; 10; 14; 16].

У вітчизняній економіці значний і важливий сегмент цієї галузі охоплюють підприємства, які здійснюють транспортно-експедиторську діяльність [9]. Згідно із Законом України «Про транспортно-експедиторську діяльність» – «Транспортно-експедиторська діяльність – підприємницька діяльність із надання транспортно-експедиторських послуг з організації та забезпечення перевезень експортних, імпорتنних, транзитних та інших вантажів; транспортно-експедиторська послуга – робота, що безпосередньо пов'язана з організацією та забезпеченням перевезень експортного, імпортного, транзитного або іншого вантажу, за договором транспортного експедитування» [27]. Суть транспортно-експедиційного обслуговування полягає у тому, що вантажовідправники й вантажоодержувачі, а також

транспортні підприємства виконують низку робіт та операцій, пов'язаних з перевезеннями, наприклад: складання заявок на перевезення вантажів; приведення вантажів у транспортабельний стан; оформлення перевізних документів; можливість надання кредитів; навантаження виробів і матеріалів на рухомий склад; доставка вантажів; супровід та охорона вантажів; здача-отримання вантажів та інші роботи.

На сьогодні в Україні основні експедиторські фірми об'єднані Асоціацією міжнародних експедиторів України (АМЕУ) і Асоціацією «Укрзовніштранс», які входять у Міжнародну Федерацію експедиторських асоціацій (FIATA). Членами АМЕУ є більше 172 транспортно-експедиторських організацій усіх форм власності, а до «Укрзовніштранс» належать 34 компанії. Вони здійснюють експедиторське обслуговування в усіх регіонах України, працюють з усіма видами транспорту. На частку компаній, що входять у ці асоціації, припадає близько 50 % імпорту і експорту та близько 70 % транзиту [4, с. 17]. Основним видом операційної діяльності транспортно-експедиційних підприємств є надання послуг транспортного перевезення з використанням усіх видів транспорту. Аналіз динаміки обсягів вантажообігу підприємств наземного транспорту свідчить про те, що після кризи 2008 року суттєво зменшились показники вантажообігу у 2009 році (рис. 1). У період з 2009 по 2011 рік відбулося незначне зростання його показників для усіх видів наземного транспорту.

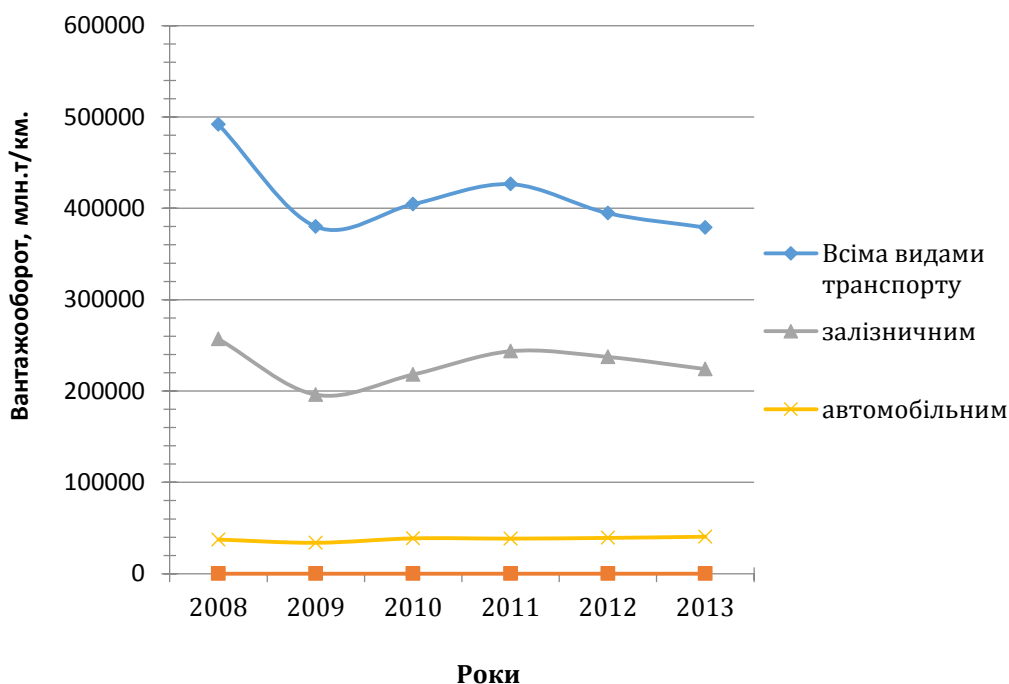

Рис. 1. Динаміка показників вантажообігу транспортних підприємств побудовано за даними [7]

Після 2011 року і дотепер зберігається тенденція спаду транспортної роботи за всіма видами транспорту. Зменшення обсягів транспортної роботи, яку виконують зазначені суб'єкти в Україні, безпосередньо відобразились на показниках ефективності їх діяльності. Для здійснення аналізу динаміки економічного стану транспортно-експедиційних підприємств було взято два показники, а саме: відсоток збиткових підприємств у поточному році та показник середньої рентабельності операційної діяльності (рівень рентабельності) транспортно-експедиційних підприємств. Динаміку показників економічного стану суб'єктів транспортної роботи наведено на рисунку 2.

З рис. 2 видно, що частка збиткових підприємств у період з 2000 по 2007 рік постійно зменшувалась, що свідчить про покращення їх економічного стану і зміцнення їх економічного потенціалу. Починаючи з 2008 року (рік настання фінансово-економічної кризи), і дотепер частка збиткових підприємств транспортної галузі неухильно зростає. Це свідчить про суттєве зниження їх економічного потенціалу, що реально загрожує їх економічній безпеці. Підтвердженням цьому є динаміка рівня рентабельності цих підприємств. По-перше, зазначений рівень є дуже низьким і не сприяє ефективному розвитку підприємств. А по-друге, рівень рентабельності, починаючи з 2007 року, постійно знижується, що безпосередньо відображається на соціально-економічних показниках діяльності суб'єктів, що розглядаються. У якості показника розвитку трудового потенціалу транспортних підприємств розглядали середньооблікову кількість їх штатних працівників (рис. 3). Аналіз динаміки цього показника за усіма видами транспортних підприємств має тенденцію до різкого зниження чисельності

працюючих. Особливо загрозливою є тенденція зниження середньооблікової кількості штатних працівників для підприємств наземного транспорту. За період з 2000 по 2011 рік цей показник зменшився практично у два рази і продовжує знижуватись. Це обумовлено двома тенденціями. Банкрутством малих транспортних підприємств з незначною кількістю власних транспортних засобів (до 10 одиниць) та різким зменшенням чисельності середніх транспортних підприємств.

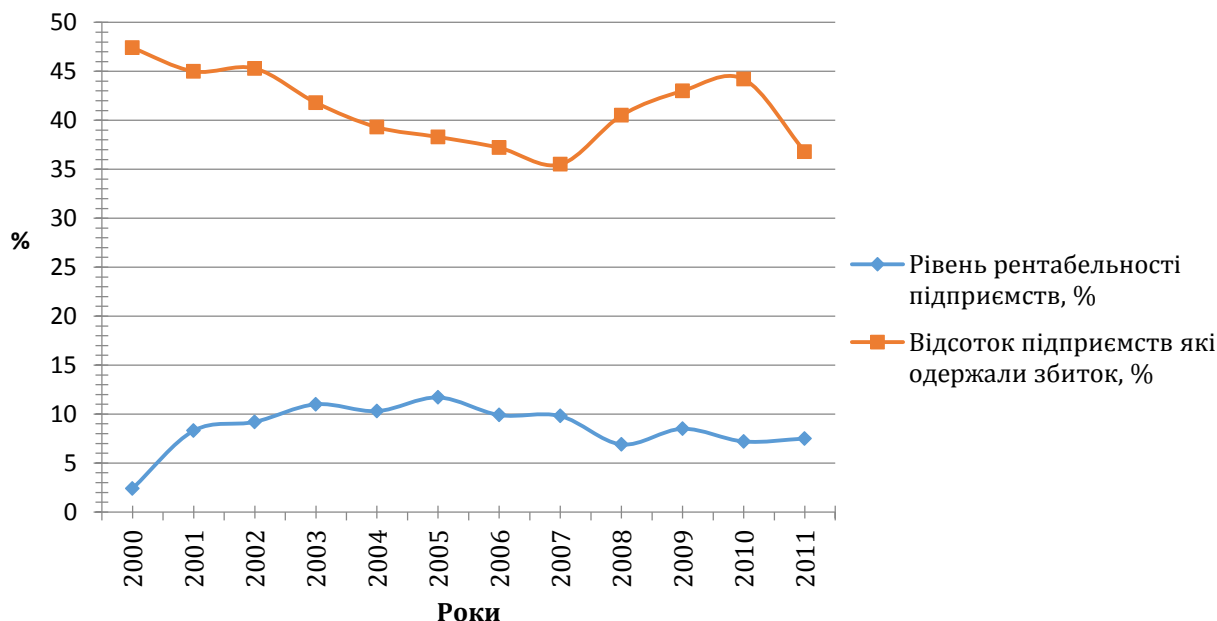

Рис. 2. Показники динаміки економічного стану суб'єктів транспортної роботи (побудовано за даними [7])

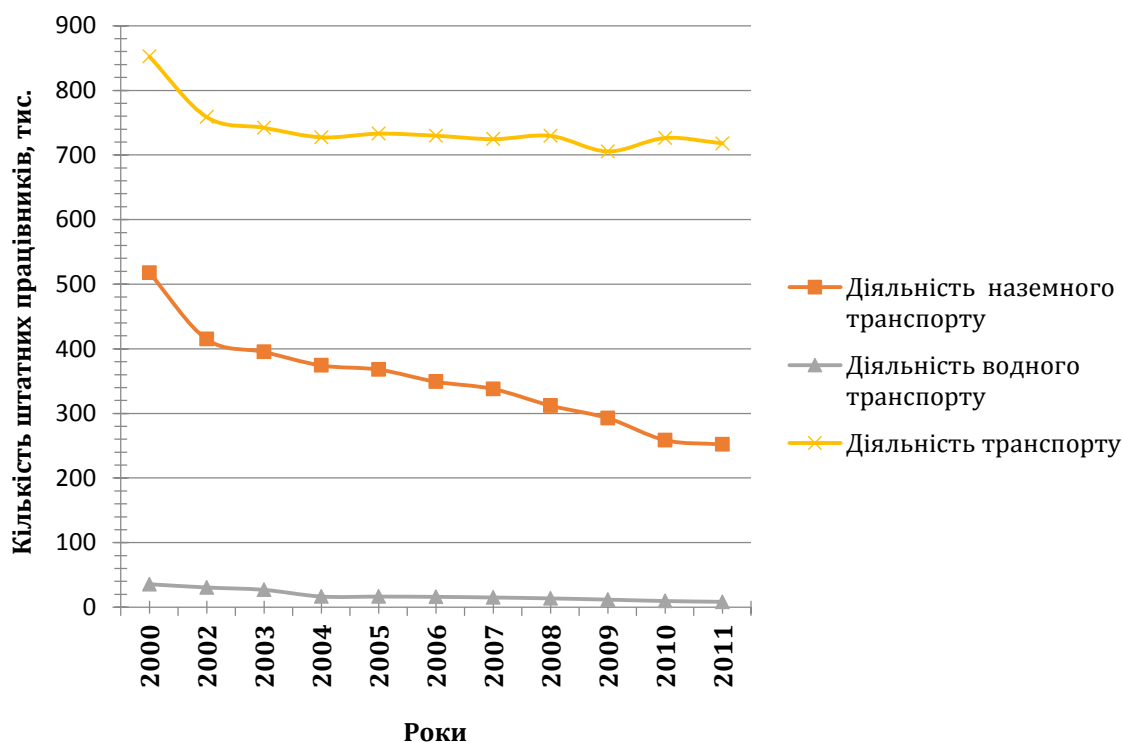

Рис. 3. Середньооблікова кількість штатних працівників транспортних підприємств [7]

Отже, аналіз показників функціонування суб'єктів транспортної роботи і насамперед транспортно-експедиційних підприємств як домінуючого виду транспортних компаній вітчизняного транспортного ринку свідчить про недостатній потенціал їх економічної безпеки. На нашу думку, потенціал економічної

безпеки транспортно-експедиційного підприємства – це динамічна сукупність його прав, можливостей, ресурсів та компетенцій, спрямованих на захист життєво важливих інтересів та забезпечення стабільного функціонування і стабільного розвитку в майбутньому. Він становить увесь спектр стратегічних можливостей підприємства і умов для їх реалізації, обґрунтовує необхідність високопрофесійного управління і керівництва всіма процесами і видами діяльності на підприємстві, що дозволяє здійснювати шляхом захисту від загроз та збалансування інтересів підприємства та його найближчого оточення раціональний вибір та реалізацію пріоритетів розвитку підприємства і досягнення поставлених цілей; оцінювати рівень розвитку кожного елемента потенціалу економічної безпеки і сфокусуватися на більш пріоритетних напрямках розвитку сфер діяльності; визначати послідовність управління системою економічної безпеки підприємства загалом, інтегруючи його ресурсні, організаційні та інституційні можливості з метою безпечного функціонування і ефективного розвитку. В узагальненому вигляді пропонується модель декомпозиції потенціалу економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства, яку подано на рис. 4.

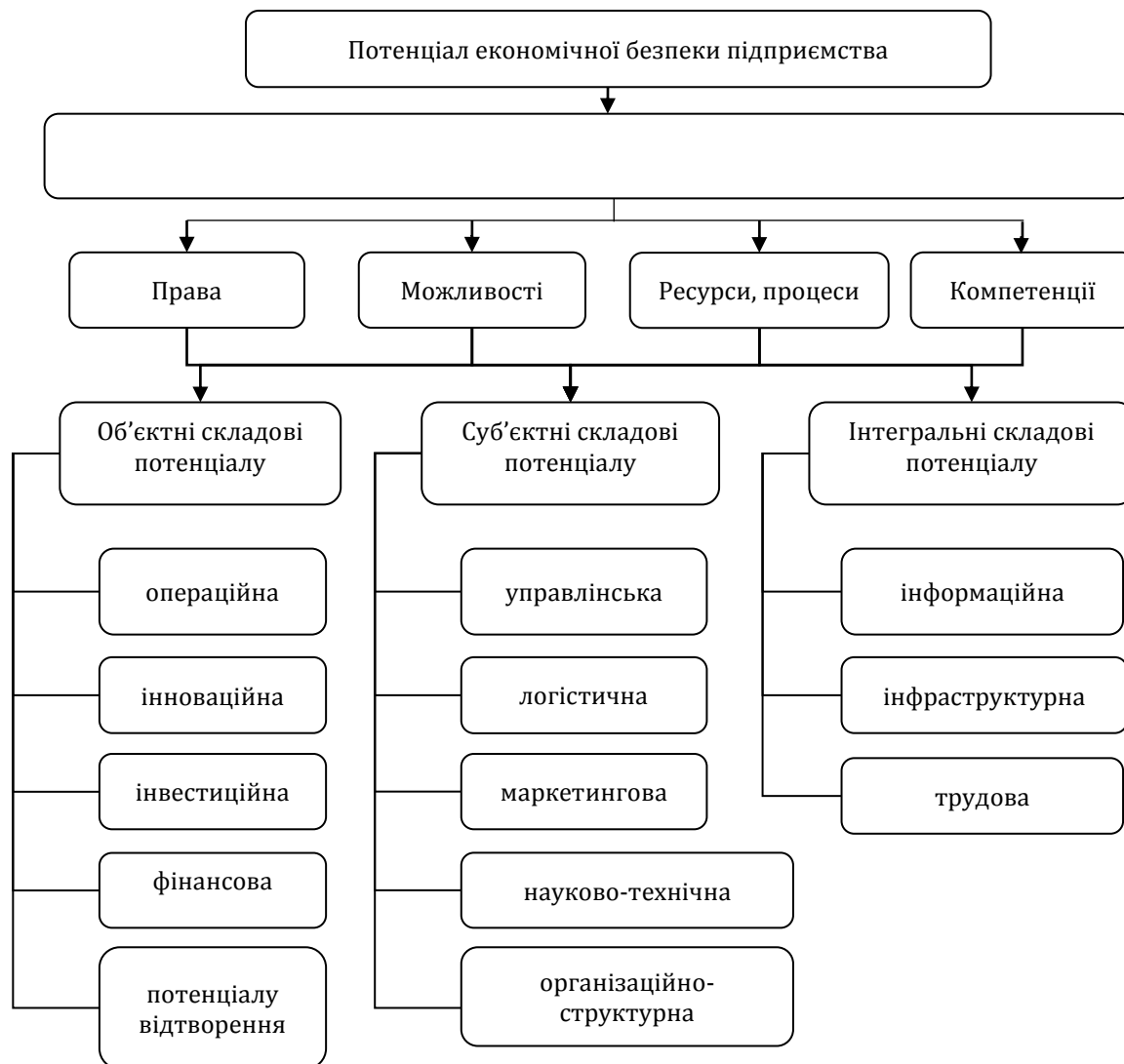

Рис. 4. Декомпозиція складових потенціалу економічної безпеки підприємства (складено на підставі [11-16])

На загальному рівні виділяють складові потенціалу, які по суті створюють умови для його формування і реалізації, а саме: права, можливості, ресурси і процеси та компетенції. Під складовою потенціалу прав слід розуміти нормативно-правові засади діяльності, права, надані державними органами та органами місцевого самоврядування, права в межах професійних асоціацій, квоти, ліцензії, акредитаційні свідоцтва, дозволи, результати сертифікації та атестації, договірні права тощо. Крім того, до потенціалу прав слід зарахувати репутацію транспортно-експедиційного підприємства. Можливості транспортно-експедиційного підприємства розглядаються як ринкові можливості та корпоративні і особисті зв'язки, контакти і впливи на суб'єктів інтересів, агентів впливу та осіб, які приймають рішення.

Під ресурсами слід розуміти уречевлені об'єкти та інформацію, які надають можливості для досягнення цілей розвитку потенціалу економічної безпеки. До ресурсів транспортно-експедиційного підприємства, крім традиційних, відносять географічні (рельєф місцевості та його особливості) та природно-кліматичні. Процеси – це форма та механізм маніпулювання ресурсами в просторі і часі.

Важливо розуміти, що культурні, ментальні та релігійно-ритуальні традиції певної території слід урахувати як процеси, які впливають на формування потенціалу економічної безпеки. Компетенції транспортно-експедиційного підприємства — це невід'ємна складова його стратегічних активів, яка віддзеркалює комплекс колективного знання, досвіду та здібностей підприємства, що в поєднанні з унікальною технологією дозволяє створювати (підтримувати) конкурентні переваги та забезпечувати неповторну відмінність транспортно-експедиційного підприємства у певному ринковому оточенні. Як правило, такі компетенції поділяють на унікальні, ключові, стратегічні та функціональні.

Як видно з рисунка 4, до елементів потенціалу економічної безпеки підприємства можна зарахувати: об'єктні, суб'єктні та інтегральні складові, які складно віднести до суто об'єктних чи суб'єктних. Об'єктні складові потенціалу економічної безпеки підприємства пов'язані з матеріально-речовинною та особовою формою потенціалу підприємства. Вони споживаються і відтворюються в тій чи іншій формі в процесі функціонування. До об'єктних складових потенціалу підприємства зараховують: інноваційну, операційну та фінансову. Операційна складова потенціалу є поліструктурною системою. До її складу входять: потенціал простору (території) та природно-кліматичні умови; потенціал основних фондів; потенціал нематеріальних активів; потенціал технологічного персоналу. Головною складовою фінансової складової потенціалу є інвестиційна, тобто наявні та приховані можливості підприємства для здійснення простого і розширеного відтворення.

Суб'єктні складові потенціалу економічної безпеки підприємства пов'язані із суспільною формою їх виявлення. Вони не споживаються, а становлять передумову, загальноекономічний, загальногосподарський соціальний чинник раціонального споживання об'єктних складових. До суб'єктивних складових потенціалу підприємства належать: науково-технічна, управлінська та організаційно-структурна.

Для сучасних транспортно-експедиційних підприємств, які функціонують на ринкових засадах, важливими складовими потенціалу економічної безпеки є маркетингова і логістична. Логістична складова потенціалу – це можливості логістичної системи транспортно-експедиційного підприємства забезпечити координацію та синхронізацію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків для формування належного сервісного середовища для надійного обслуговування споживачів відповідно до їх запитів. Маркетингова складова потенціалу – це здатність транспортно-експедиційного підприємства систематизовано й планомірно спрямувати всі свої функції (визначення потреб і попиту, організація виробництва, продаж і обслуговування після продажу) на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

На особливу увагу в структурі потенціалу економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства заслуговують складові: трудова, інфраструктурна та інформаційна, їх не можна однозначно віднести чи то до суб'єктних, чи то до об'єктних складових. Інформаційна складова потенціалу є найважливішою складовою техніко-технологічної та управлінської бази сучасних транспортно-експедиційних підприємств. Інформаційна складова потенціалу – це єдність організаційно-технічних та інформаційних можливостей, які забезпечують підготовку й прийняття управлінських рішень та впливають на характер (специфіку) транспортного обслуговування через збирання, зберігання (нагромадження), обробку та поширення інформаційних ресурсів. У складі інформаційної складової потенціалу можна виокремити інформаційно-аналітичну складову потенціалу, до якої слід зарахувати комплекс технічних, програмно-математичних, організаційно-економічних засобів і спеціальних кадрів, призначених для аналізу інформації щодо вирішення завдань забезпечення економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства.

Висновки і перспективи подальших розвідок

Аналіз динаміки показників функціонування суб'єктів транспортної роботи і в першу чергу транспортно-експедиційних підприємств як домінуючого виду транспортних компаній вітчизняного транспортного ринку свідчить про недостатній потенціал їх економічної безпеки. Встановлено, що потенціал економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства – це динамічна сукупність його прав, можливостей, ресурсів та компетенцій спрямованих на захист життєво важливих інтересів та забезпечення ефективного функціонування і стабільного розвитку в майбутньому. Він становить увесь спектр стратегічних можливостей транспортно-експедиційного підприємства і умов для їх реалізації, обґрунтовує необхідність високопрофесійного управління і керівництва всіма процесами і видами діяльності на підприємстві, що дозволяє здійснювати шляхом захисту від загроз та збалансування інтересів підприємства та його найближчого оточення раціональний вибір та реалізацію пріоритетів розвитку

підприємства і досягнення поставлених цілей; дозволяє оцінювати рівень розвитку кожного елемента потенціалу економічної безпеки і сфокусуватися на більш пріоритетних напрямках розвитку сфер діяльності; визначати послідовність управління системою економічної безпеки підприємства загалом, інтегруючи його ресурсні, організаційні та інституційні можливості з метою безпечного функціонування і ефективного розвитку. Запропоновано модель декомпозиції потенціалу економічної безпеки транспортно-експедиційного підприємства. Доведено, що для потенціалу економічної безпеки сучасних транспортно-експедиційних підприємств, важливими є маркетингова і логістична складова потенціалу. Логістична складова потенціалу – це можливості логістичної системи транспортно-експедиційного підприємства забезпечити координацію та синхронізацію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків для формування належного сервісного середовища для надійного обслуговування споживачів у відповідності з їх запитом. Маркетингова складова потенціалу – це здатність транспортно-експедиційного підприємства систематизовано й планомірно спрямувати всі свої функції (визначення потреб і попиту, організація виробництва, продаж і обслуговування після продажу) на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту.

Список літератури

1. Алькема, В. Г. Система економічної безпеки логістичних утворень: монографія / В. Г. Алькема; Вищий навчальний заклад "Університет економіки і права КРОК"; Науково-дослідний інститут проблем національної безпеки України. – К. : Університет економіки та права "КРОК", 2011. – 378 с.
2. Кім, Ю. Г. Формування системи фінансової безпеки транспортно-експедиційного підприємства : монографія / Ю. Г. Кім – К. : ЗАТ «Дорадо», 2007. – 140 с.
3. Бакаєв, О. О. Міжнародні транспортні коридори – пріоритет української економічної перспективи / О. О. Бакаєв, С. І. Пирожков, В. Л. Ревенко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Україна в ХХІ столітті: концепції та моделі економічного розвитку : матеріали доп. V Міжнар. конгр. укр. економістів, м. Львів, 22-26 трав. 2000 р. / НАН України ; Ін-т регіон. дослідж. ; редкол. : відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2001. – Вип. XXIII. – С. 495 – 514.
4. Григорак М. Ю. Анализ рынка логистических услуг в Украине/ М. Ю. Григорак, В. В. Коцюба // Логистика: проблемы и решения. – 2006. -№2(3). -С. 21-29
5. Сич, Є. М. Розвиток монопрофільних виробничих структур ринку: транспортно-економічний аспект: Монографія [Текст] / Є. М. Сич, О. В. Бойко, О. В. Шишкіна. – К. : Логос, 2011. – 220с.
6. Сич, Є. М. Монопольно-конкурентні тенденції галузевих ринків / Є. М. Сич, О. В. Бойко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія „Економічні науки”: збірник. – Чернігів: ЧДТУ, 2011. – № 2(50). – 334 с.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Фришев, С. Г. Загальний курс транспорту: навч. посібник / С. Г. Фришев, І. І. Мельник, С. М. Бондар: за ред. проф. С. Г. Фришева. – Ніжин : Вид-во «Аспект-поліграф», 2007. — 162 с.
9. Прейгер, Д. К. Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період [Текст] : аналіт. доп. / Д. К. Прейгер, О. В. Собкевич, О. Ю. Ємельянова ; за заг. ред. Я. А. Жаліла ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 112 с.
10. Максимова, С. Ю. Инновационные технологии в управлении развитием транспортно-логистической инфраструктуры региона: [Текст] / С. Ю. Максимова и др. // Инновации в экономике, управлении и образовании: монография. – Ставрополь: СИЭУ ФПГТУ, 2009.
11. Конспект лекцій з курсу «Потенціал підприємства: формування та оцінювання» (для студентів заочної форми навчання за напрямком підготовки 0501 – «Економіка і підприємництво», спеціальностей 6.050100, 7.050107 – «Економіка підприємства») / І. А. Ачкасов, Т. А. Пушкар, В. Г. Федорова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; – Х. : ХНАМГ, 2010. – 89 с.
12. Лапін, Є. В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління / Є. В. Лапін // Вісник СумДУ. – Серія: Економіка. – 2007. – №1. – С. 63-71.
13. Чумаченко, М. Г. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. Г. Чумаченко – К. : КНЕУ, 2001 – 204 с.
14. Краснокутська, Н. С. Процесний підхід до формування потенціалу торговельних підприємств / Н. С. Краснокутська // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2009. – №4. – С. 117-125.
15. Борзенкова, К. С. Оценка экономического потенциала предприятия и повышение эффективности его использования: автореф. дис... канд. экон. наук / К. С. Борзенкова. – Белгород, 2003. – 24 с.
16. Волосатов, В. Д. Сущность и структура инновационного потенциала промышленного предприятия / В. Д. Волосатов, Ю. В. Бабанова // Вестник Челябинского государственного университета. 2010. № 3 (184). Экономика. Вып. 24. С. 134-138.

17. *Энциклопедия Экономиста!: Потенциал предприятия / [Электронный ресурс] <http://www.grandars.ru/college/ekonomika-firmy/potencial-predpriyatiya.html>*
18. Краснощек, А. А. *Современные аспекты анализа и оценки экономической безопасности организаций / А. А. Краснощек, И. А. Динец // Корпоративные финансы, 2010. № 4 (16). – С. 78.*
19. Шкарлет, С. М. *Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: моногр. / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове видавництво Національного авіаційного ун-ту, 2007. — 436 с.*
20. Ковалев, В. В. *Анализ хозяйственной деятельности: учебник / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова – М. : Проспект, 2010. – 424 с.*
21. Соколенко, Т. М. *Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки. [Електронний ресурс] / Т. М. Соколенко // Сьома Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку" (19-21 травня 2011 р.) – Режим доступу <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolenko-tm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovah-tranzitivnoyi-ekonomiki/>.*
22. Близнюк, А. О. *Аналіз методик оцінювання економічної безпеки підприємства / А. О. Близнюк // Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип. 34. – К., 2013. 362 с.*
23. Шинкаренко, В. Г. *Менеджмент на автомобільному транспорті / В. Г. Шинкаренко, С. Г. Банаєва, Л. М. Ачкасова. – Харків: Вид-во ХНАДУ, 2005. – 196 с.*
24. Яцківський, Л. Ю. *Загальний курс транспорту: навч. посіб. / Л. Ю. Яцківський, Д. В. Зеркалов. – К. : Аристей, 2007. – 544 с.*
25. Губський, Б. В. *Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: моногр. / Б. В. Губський. – К. : ДП «Укранхбудінформ», 2010. – 122 с.*
26. *Економічна безпека: навч. посіб. / [В. І. Франчук Л. В. Герасименко В. О. Гончарова О. Є. Користін та ін.]; за ред. В. І. Франчук – Львів ДУВС, 2010. – 244 с.*
27. *Закон України «Про транспортно-експедиційну діяльність» від 01.07. 2004 № 1955-IV. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.*
28. Алькема, В. Г. *Генезис структури транспортного потенціалу України в умовах сталого розвитку [Електронний ресурс] / В. Г. Алькема // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – С. 172-180. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/27564>.*

References

1. Alkema, V. H. (2011). *Systema ekonomichnoi bezpeky lohistychnykh utvoren. Kyiv : Universytet ekonomiky ta prava "KROK".*
2. Kim, Yu. H. (2007). *Formuvannia systemy finansovoyi bezpeky transportno-ekspedytsiinoho pidpriemstva. Kyiv : Dorado.*
3. Bakaiev, O. O. Pyrozhkov, S. I. & Revenko, V. L. (2001). *Mizhnarodni transportni korydory – priorytet ukraïnskoi ekonomichnoi perspektivy [International transport corridors – the priority of Ukrainian economic prospects]. Sotsialno-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period. Ukraina v XXI stolitti: kontseptsii ta modeli ekonomichnoho rozvytku : materialy dop. V Mizhnar. konhr. ukr. ekonomistiv, m. Lviv, 22-26 trav. 2000. Lviv., XXIII, 495-514.*
4. Hryhorak, M. Yu. & Kotsiuba, V. V. (2006). *Analiz rynku logisticheskikh uslug v Ukraine [Analysis of logistics services market in Ukraine]. Logistika: problemy i resheniia, №2(3), 21-29.*
5. Sych, Ye. M., Boiko, O. V. & Shyshkina O. V (2011). *Rozvytok monoprolnykh vyrobnychkh struktur rynku: transportno-ekonomichnyi aspekt [The development of non-diversified production units of market – transport and economic aspect. Kyiv : Lohos.*
6. Sych, Ye. M. & Boiko, O. V. (2011). *Monopolno-konkurentni tendentsiyi haluzevykh rynkiv [Industry markets monopoly-competitive trends]. Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia „Ekonomichni nauky”, 2(50), 334.*
7. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny (2014). [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.*
8. Fryshev, S. H., Melnyk I. I. & Bondar S. M. (2007). *Zahalnyi kurs transportu [General course of transport]. Nizhyn : Aspekt-polihraf.*
9. Preiher, D. K., Sobkevych O. V. & Yemelianova, O. Yu. (2012). *Stratehichni napriamy rozvytku transportnoi haluzi Ukrainy u pisliakryzovyi period. Kyiv : NISD.*
10. Maksymova, S. Yu. (2009). *Ynnovatsionnie tekhnolohyy v upravlenny razvytyem transportno-lohystycheskoi ynfrastrukturi rehyona [Innovative technologies in the management of the development of transport and logistics infrastructure of the region]. Ynnovatsyy v ekonomyke, upravlenny y obrazovanny. Stavropol: SYƏU FPHTU.*
11. Achkasov, I. A., Pushkar, T. A. & Fedorova, V. H. (2010). *Konspekt lektsiy z kursu «Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsiniuvannia». Kh. : KhNAMH.*

-
12. Lapin Ye. V. (2007). *Ekonomichnyi potentsial pidpriemstv promyslovosti: formuvannia, otsinka, upravlinnia* [The economic potential of the industrial enterprise: the formation, evaluation, management]. *Visnyk SumDU*, 1, 33–71.
 13. Chumachenko, M. H. (2001). *Ekonomichnyi analiz* [Economic analysis]. Kyiv : KNEU.
 14. Krasnokutska N. S. (2009). *Protsesnyi pidkhid do formuvannia potentsialu torhovelnykh pidpriemstv* [Process approach to the formation of enterprises commercial capacity]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli imeni Mykhaila Tuhan-Baranovskoho*, 4, 117–125.
 15. Borzenkova, K. S. (2003). *Otsenka ekonomycheskoho potentsyala predpriatyia y povishenye efektyvnosti eho yspolzovanyia* [Assessment of the economic potential of the company and the increase of the efficiency of its use]. Belhorod.
 16. Volosatov, V. D. & Babanova Yu. V. (2010). *Sushchnost y struktura ynnovatsyonnoho potentsyala promishlennoho predpriatyia* [The nature and structure of the innovative capacity of the industrial enterprise]. *Vestnyk Cheliabynskoho hosudarstvennoho unyversyteta*, 3 (184), 134–138.
 17. *Entsyklopedyia Ekonomysta!: Potentsyal predpriatyia* (n.d.). [Encyclopedia of Economist: Enterprise Potential]. Retrieved from: <http://www.grandars.ru/college/ekonomika-firmy/potencial-predpriatyia.html>
 18. Krasnoshchek, A. A. & Dynets, Y. A. (2010). *Sovremennie aspekty analiza y otsenky ekonomycheskoi bezopasnosti orhanyzatsyi* [Modern aspects of analysis and assessment of organization economic safety]. *Korporativnie fynansi*, 4 (16), 78.
 19. Shkarlet, S. M. (2007). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: innovatsiinyi aspekt*. Kyiv : Knyzhkove vydavnytstvo Natsionalnoho aviatsiynoho un-tu.
 20. Kovalev, V. V. (2010). *Analiz khoziaistvennoi deiatelnosti* [Analysis of economic activity] / V. V. Kovalev, O. N. Volkova. Moscow : Prospekt.
 21. Sokolenko, T. M. (n.d.). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh tranzitivnoi ekonomiky* [The economic security of the enterprise in terms of transitive economy]. *Syoma Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia "Nauka i zhyttia: suchasni tendentsii, intehratsiia u svitovu naukovu dumku"* (19-21 travnia 2011). Retrieved from: <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolenko-tm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovakh-tranzitivnoi-ekonomiky/>.
 22. Blyzniuk, A. O. (2013). *Analiz metodyk otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Analysis of methods of economic security evaluation]. *Vyshchyi navchalnyi zaklad «Universytet ekonomiky ta prava «KROK»*, 34, 237-245.
 23. Shynkarenko, V. H., Banaieva, S. H. & Achkasova, L. M. (2005). *Menedzhment na avtomobilnomu transporti* [Management in road transport]. Kharkiv: Vyd-vo KhNADU.
 24. Yatskivskiy, L. Yu. & Zerkalov, D. V. (2007). *Zahalnyi kurs transportu* [General course of transport]. Kyiv : Arystei.
 25. Hubskey, B. V. (2010). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: metodolohiia vymiru, stan i stratehiia zabezpechennia* [The economic security of Ukraine: the methodology of measurement, status and strategies of ensuring]. Kyiv : Ukrarkhbudinform.
 26. Franchuk, V. I., Herasymenko, L. V., Honcharova V. O. & Korystin, O. Ie. (2010). *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Lviv DUVS.
 27. *Zakon Ukrainy «Pro transportno-ekspedytsiinu diialnist» vid 01.07.2004 № 1955-IV*. (2004). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.
 28. Alkema, V. H. (2012). *Henezys struktury transportnoho potentsialu Ukrainy v umovakh staloho rozvytku. Marketynh i menedzhment innovatsii*, 2, 172-180. Retrieved from: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/27564>.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2014 р.